

บทที่ 1

การศึกษาเด็กพิเศษ

วัตถุประสงค์

เมื่อนักศึกษาได้เรียนจบบทเรียนนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. บอกความหมายของคำว่า “เด็กพิเศษ” ได้
2. อธิบายวิธีการศึกษาเด็กพิเศษได้อย่างน้อย 3 วิธี
3. ทำรายงานเกี่ยวกับเด็กพิเศษด้วยวิธีการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล (case study) ได้
4. บอกแนวทางได้ว่าจะหาแหล่งข้อมูลของเด็กพิเศษได้ด้วยวิธีใด

สาระสำคัญ

1. เด็กพิเศษ หมายถึงเด็กที่มีลักษณะพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมที่แตกต่างไปจากเด็กปกติทั่วไป

2. เราสามารถศึกษาเด็กพิเศษเหล่านั้นได้ด้วยวิธีที่เรียกว่า Longitudinal Method, Cross-section, Case Study, Experimental Method และ Psychoanalytical Method.

การศึกษาเด็กพิเศษ

ระหว่างศตวรรษที่ 20 นี้ การส่งเสริมในด้านการเรียนการสอนมีมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ในขณะเดียวกัน เด็กจำนวนหนึ่งที่ไม่ค่อยมีใครเอาใจใส่ก็มีจำนวนมากขึ้น เด็กเหล่านี้มักจะได้รับการศึกษาภาคบังคับแล้วก็ออกจากโรงเรียนไป ในอดีตเด็กจำนวนมากที่มีลักษณะอารมณ์รุนแรงและเด็กที่มีปัญหาทางสังคมมักจะต้องลาออกจากโรงเรียนตั้งแต่อายุยังน้อย และคนที่มีความพิการทางร่างกายก็เช่นกันมักจะไม่ค่อยอยากไปโรงเรียนหรือถ้าหากว่าเด็กเหล่านี้ไปโรงเรียนก็มักจะต้องออกกลางคันเช่นกัน

ในระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 เด็กเหล่านี้ก็ได้รับความสนใจมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความพิการทางสมองหรือพวกปัญญาอ่อน ทั้งนี้เพราะขณะที่เกิดสงครามนั้นทำให้คนเกิดความพิการมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นซึ่งทำให้ผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือเด็กเหล่านั้น เช่น ในเรื่องของการให้ความคุ้มครองแก่เด็กเหล่านี้ รวมทั้งการให้การศึกษ ฝึกอาชีพและให้โอกาสในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากผลของการรวมกลุ่มของบิดามารดาของพวกเด็กพิการเหล่านี้ช่วยทำให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจในเรื่องปัญหาของเด็กและให้ความร่วมมือในเรื่องระบบการศึกษาเป็นอย่างดี

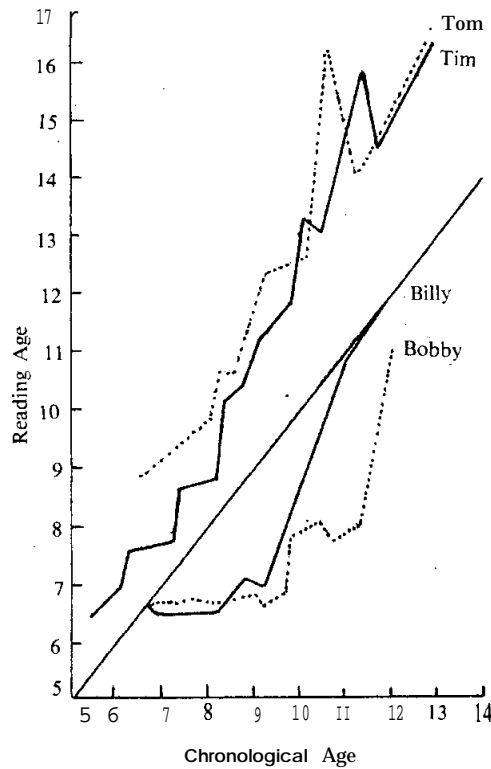
เด็กพิเศษมีความแตกต่างกันอย่างไร

เด็กพิเศษแต่ละกลุ่มจะมีบุคลิกลักษณะหรือมีความสามารถที่แตกต่างกันซึ่งผู้เป็นครูจะสังเกตเห็นได้ตั้งแต่เด็กเรียนในระดับต้น ๆ หรืออาจจะก่อนเข้าโรงเรียนด้วยซ้ำไป ซึ่งอาจจะสังเกตเห็นได้โดยการเปรียบเทียบกับเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกัน จะพบว่าเด็กมีความแตกต่างกันในเรื่องของความสูง น้ำหนัก ทักษะการใช้วัยวะส่วนต่าง ๆ ความสามารถทางด้านสติปัญญา และพัฒนาการทางด้านสังคม เป็นต้น จากการศึกษาของ มิลลาร์ด (Millard, 1951) พบว่าเด็กแต่ละคนจะมีอัตราของการเจริญเติบโตที่ต่างกันและมีความแตกต่างกันไปตามระดับอายุด้วย โดยการศึกษาจากเด็กฝาแฝด 2 คนคือ Carl และ Betty พบว่า Betty พุดได้เร็วกว่า Carl และมีความสนใจในการที่จะให้บุคคลอื่นอ่านหนังสือให้ฟังมากกว่า Carl และเมื่อไปโรงเรียน Betty ค่อนข้างจะมีความพร้อมในการเรียนมากในขณะที่ Carl เพิ่งเริ่มมีความสนใจในเรื่องการอ่าน Carl ต้องเรียนซ้ำชั้นในระดับเกรด 1 ซึ่งทำความตกใจให้กับมารดา

ของเธอเป็นอย่างมากเพราะ Betty ได้เลื่อนชั้นไปเรียนในระดับเกรด 2 และอย่างไรก็ตามในระหว่างปีที่ 2 ที่ฝาแฝดคู่นี้เรียนอยู่ Carl ก็เริ่มแสดงออกมาให้เห็นว่ามีวุฒิภาวะและพร้อมที่จะเรียนและสามารถอ่านได้อย่างคล่องแคล่วขึ้น ซึ่งความแตกต่างในเรื่องวุฒิภาวะนี้ทำให้ชี้ให้เห็นเด่นชัดว่าในระหว่างปีแรกที่เข้าเรียน Betty มีความสามารถมากกว่า Carl

นอกจากนี้ ออลสัน (Olson, 1959) ยังได้แสดงให้เห็นว่า พันธุกรรมก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนเรามีความแตกต่างกันโดยที่เขาได้ศึกษาจากพี่น้องสองคู่คือระหว่าง Tim กับ Tom และ Billy กับ Bobby ซึ่งเด็กผู้ชายทั้ง 4 คนนี้มีสิ่งแวดล้อมทางบ้านที่ดี คนที่เป็นพี่คือ Tim และ Billy เรียนอยู่ในชั้นเดียวกัน เด็กเหล่านี้มีบิดามารดาที่มีสถานภาพดีและมักจะเคร่งครัดต่อกฎและระเบียบของวัฒนธรรม ซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่า พัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน ดังในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1

Individual differences in reading patterns. (Olson, 1959).

เด็กพิเศษ หรือ เด็กนอกระดับ (Exceptional Child) หมายถึงเด็กชนิดใด

ตามพจนานุกรมนั้นคำว่า “Exceptional” หมายถึงสิ่งซึ่งมีลักษณะพิเศษหรือผิดปกติไปจากธรรมดาหรืออาจจะมีความเด่นในบางสิ่งบางอย่างก็ได้

นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า “เด็กพิเศษ” (Exceptional Children) ไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

เคิร์ก (Kirk, 1972) กล่าวว่า “เด็กพิเศษ” หมายถึงเด็กที่มีลักษณะเบี่ยงเบนไปจากเด็กปกติทั่วไปในด้าน

- 1) ลักษณะของสมอง (Mental Characteristics)
- 2) ความสามารถในการสัมผัส (Sensory Ability)
- 3) ลักษณะของร่างกาย (Physical Characteristics)
- 4) พฤติกรรมทางสังคมหรืออารมณ์ (Social or Emotional Behavior)
- 5) ความสามารถในการสื่อสาร (Communication Ability)
- 6) ความบกพร่องในหลาย ๆ ด้าน (Multiple Handicaps)

ดอลล์ (Doll, 1963) กล่าวว่า “เด็กพิเศษ” หมายถึงเด็กที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งทำให้มีอุปสรรคในการที่จะเรียนหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกับบุคคลธรรมดา เช่น อาจมีความบกพร่องในเรื่องของโครงสร้างของกระดูก การทำงานของกล้ามเนื้อ ระบบด้านการเห็น การมีปัญหาด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา เจตคติ (ทัศนคติ) ความบกพร่องทางด้านการพูดและรวมทั้งเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือเด็กอัจฉริยะด้วย

สรุปได้ง่าย ๆ ว่า เด็กพิเศษ (Exceptional Children) นั้น หมายถึงเด็กที่มีลักษณะการเจริญเติบโตและการพัฒนาการที่แตกต่างไปจากเด็กปกติอย่างเห็นได้เด่นชัดในเรื่องของสติปัญญา (Intellectual) ร่างกาย (Physical) อารมณ์ (Emotion) และสังคม (Social) ซึ่งจะศึกษารายละเอียดได้ในบทต่อ ๆ ไป

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้เด็กเหล่านี้จะมีลักษณะที่เบี่ยงเบน (deviate) ไปจากเด็กปกติ แต่ความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs) ของเด็กเหล่านี้ ในเรื่องความต้องการมีชีวิตและการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ก็มีลักษณะเหมือน ๆ กับเด็กปกติทั่วไป เพียงแต่ว่าเด็กเหล่านี้อาจมีความต้องการที่นอกเหนือไปจากเด็กปกติบ้างในบางเรื่องเพื่อที่จะช่วยเสริมสร้างสิ่งที่เด็กเหล่านั้นยังขาดหรือบกพร่องอยู่อันจะช่วยทำให้ตัวเด็กเองสามารถพัฒนาไปได้เต็มที่ ดังเช่นเด็กเหล่านี้มักต้องการ การยอมรับจากเพื่อนและสังคมมากกว่าเด็กปกติ ทั้งนี้เพราะเด็กพิเศษเหล่านั้นมักจะไม่มีความรู้สึกละอายเหมือนเด็กปกติทั่วไป ทำให้พวกเขาต้องอยู่เฉพาะในสังคมของเขาเอง และทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าคุณสังคมก็ดกกันหรือไม่ยอมรับพวกเขาเหมือนเด็กปกติหรืออาจจะกล่าวได้ว่า เด็กพิเศษต้องอาศัยอยู่ในสังคมปกติธรรมดา แต่เด็กเหล่านี้ต่างก็มีความ

บกพร่องของตนเอง ดังนั้นขณะที่อยู่ในสังคม เด็กเหล่านี้จะต้องเรียนรู้ว่าจะทำอย่างไรที่จะไม่ให้ส่วนบกพร่องของตนเองนั้นมีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ และจะทำอย่างไรที่จะให้สังคมยอมรับด้วย คาร์ร (Carr, 1959) ได้ชี้ให้เห็นว่า เด็กเหล่านี้มีความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แต่ถ้าหากว่าสังคมไม่ยอมรับแล้วจะทำให้เด็กเหล่านี้มีความรู้สึกดิ่งเครียดและเสียใจมากกว่าการที่ร่างกายของพวกเขาคงต้องพิการเสียอีก จะเห็นได้ว่า เนื่องมาจากเด็กพวกนี้มีลักษณะที่แตกต่างไปจากเด็กปกติมากนั่นเอง จึงทำให้เด็กเหล่านี้ไม่สามารถจะเข้าศึกษาในโรงเรียนปกติได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดโรงเรียนพิเศษ หรือชั้นเรียนพิเศษหรือให้บริการด้านการแนะแนวแก่เด็กเหล่านี้เพื่อที่จะได้ช่วยให้พวกเขาเกิดแรงจูงใจที่จะใช้ความสามารถหรือความถนัดของเขาในการที่จะช่วยให้เขาได้ประสบความสำเร็จในชีวิตต่อไป (Grandall et al., 1960)

วิธีการศึกษาเด็กพิเศษ

วิธีการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กนั้นได้รับความสนใจมาเป็นเวลานานแล้ว เริ่มตั้งแต่การศึกษาเด็กปกติก่อน และต่อมาได้มีการปรับปรุงวิธีการศึกษาให้ดีขึ้นตามลำดับแล้ว นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ศึกษากับเด็กที่มีลักษณะเบี่ยงเบนไปจากเด็กปกติหรือเด็กพิเศษนั่นเอง เช่นวิธีการเดิมนั้นนิยมใช้การสังเกตจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในอดีตของเด็กเท่านั้น แต่ต่อมาได้มีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กที่เป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือมีการนำวิธีการทางสถิติมาใช้เพื่อการวิเคราะห์และแปลผลมากขึ้นซึ่งนับว่าช่วยทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และวิธีการนี้ก็ได้นำมาใช้จนกระทั่งปัจจุบันนี้ อย่างไรก็ตาม นับว่าวิธีการศึกษาตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ที่ได้นำมาใช้กับเด็กพิเศษเหล่านี้มีส่วนช่วยให้นักการศึกษา นักจิตวิทยาและจิตแพทย์ได้เข้าใจเด็กเหล่านี้มากยิ่งขึ้น

วิธีการศึกษาเกี่ยวกับเด็กเหล่านี้มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

(1) **The Genetic or Longitudinal Method** หมายถึงวิธีการศึกษาอัตราการพัฒนาการของเด็กแต่ละคนในด้านต่าง ๆ ในระยะยาวนาน โดยอาจจะใช้เวลาเป็นวัน ๆ สัปดาห์ต่อสัปดาห์ หรืออาจจะเป็นเดือนก็ได้ ซึ่งวิธีการเช่นนี้เหมาะสมกับการศึกษาเด็กพิเศษมาก เพราะว่าการที่จะวางแผนเพื่อการศึกษา หรือเพื่อการศึกษาเด็กเหล่านี้นั้นไม่ใช่ว่าจะเพียงแต่อาศัยข้อมูลในปัจจุบันเท่านั้น จะต้องมีการศึกษาถึงประวัติของเด็กในอดีตด้วยว่า เด็กมีพัฒนาการทางด้านใดเข้าไปบ้าง เช่นจากการศึกษาของ กิเซล (Gesell) และฮาลเวอร์สัน (Halverson, 1942) ที่ได้ทำการศึกษากับเด็กทารกและเด็กเล็ก ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านท่าทาง (posture) และการเคลื่อนไหว (locomotion) ของริมฝีปากและขากรรไกรในขณะที่เด็กเห็นภาพเคลื่อนไหวไปมา และเด็กจะพูดออกมา ซึ่งต้องใช้การสังเกตเป็นเวลานาน ๆ หรือถ้าเราต้องการจะเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กได้ดีขึ้น เราก็อาจต้องสังเกตพฤติกรรมของเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

และอาจจะให้จิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยาศึกษาพฤติกรรมของเด็กในขณะที่เด็กกำลังเล่น ซึ่ง จะเห็นได้ว่าต้องใช้เวลานานในการสังเกตพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันเพื่อที่จะสามารถ ทำนายพฤติกรรมของเด็กในอนาคตได้ แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับการศึกษาดังกล่าวก็มีความยากอยู่เหมือนกันในแง่ที่ว่า มีอยู่บ่อยครั้งเหมือนกันที่เราศึกษาข้อมูลของเด็กจากผู้ปกครอง หรือจากประวัติที่โรงเรียน หรือทางแพทย์ที่บันทึกไว้ในวันนั้นไม่ค่อยถูกต้องมากนัก จึงทำให้มีการ วิเคราะห์ไปในแนวทางที่ผิดและไม่สามารถเข้าใจปัญหาของเด็กที่แท้จริงได้

(2) **The Normative-Survey Method** หรือ **Cross-section** หมายถึงวิธีการศึกษาพัฒนาการ หรือลักษณะของเด็กเฉพาะลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะก็ได้ แต่วิธีนี้จะศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกแล้วว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดีของกลุ่มประชากรทั้งหมด เช่น นัก วิจัยต้องการศึกษาว่า เด็กหญิงอายุ 10 ขวบจะมีน้ำหนักและส่วนสูงที่แตกต่างกับเด็กชายอายุ 10 ขวบหรือไม่ นักวิจัยก็ต้องคัดเลือกเด็กที่มีอายุ 10 ขวบเท่านั้น มาชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง แล้วหาค่าเฉลี่ยด้วยวิธีการทางสถิติก็จะรู้ว่า เด็กหญิงและเด็กชายมีความเหมือนและแตกต่าง กันอย่างไรบ้าง หรือการศึกษาสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ของเด็กชายและเด็กหญิงใน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก็เช่นกัน ก็ต้องคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเด็ก ป.5 หรือการ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประสานสัมพันธ์ของมือ ตา และทักษะการเขียนของเด็กอายุ 6 ขวบก็เช่นกัน ก็ต้องศึกษาเฉพาะเด็กอายุ 6 ขวบเท่านั้น

การศึกษาด้วยวิธี Cross-section นี้เราจะได้ผลการศึกษาออกมาเป็นค่าเฉลี่ย หรือ norm ซึ่งทำให้ถูกวิจารณ์ว่า มีบ่อยครั้งที่เดียวที่วิธีการศึกษานี้ได้ผลออกมาไม่เป็นที่น่าพอใจ เพราะเกิดความผิดพลาดในเรื่องของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มประชากร ทั้งหมดได้ และจากการศึกษามากหลายสิบปีแล้วก็ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการของเด็กแต่ละคน จะมีเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นการที่จะศึกษาเด็กแต่ละคน ก็ควรที่จะเปรียบเทียบอัตรา การเจริญเติบโตของเด็กเองไม่ใช่ไปยึดเอาค่าเฉลี่ยเป็นหลัก ซึ่งในเด็กพิเศษก็เช่นกัน เด็กแต่ละคนจะมีความเจริญเติบโตที่แตกต่างกันมาก ดังนั้นวิธีการศึกษาแบบ Cross - section นี้ก็นับว่าเป็นการยากลำบากที่จะใช้เป็นข้อมูลกับเด็กพิเศษเหล่านี้

(3) **The Case Study** วิธีนี้เป็นการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อที่จะได้เข้าใจเด็กแต่ละคน ซึ่งมีปัญหาเฉพาะของตนเองได้ดีขึ้น วิธีนี้ใช้กันอย่างกว้างขวางมาก อาจจะศึกษาโดยนักจิต วิทยาเด็ก (Child psychologist) จิตแพทย์เด็ก (Child psychiatrists) นักแก้ไขการพูด (Speech-correctionists) นักจิตวิทยาแนะแนว (Counselor) และนักสังคมสงเคราะห์ (Social workers) วิธีนี้เราจะศึกษาถึงสาเหตุต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบันและในอดีตที่มีผลต่อการเกิดปัญหาของเด็กซึ่ง ตามปกติแล้ว การที่จะศึกษาเด็กให้ละเอียดเป็นรายบุคคลนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้

ที่ทำหน้าที่ทางด้านนี้โดยเฉพาะ และครูด่วย และเราจะศึกษาข้อมูลของเด็กได้จาก

3.1 ประวัติครอบครัว (Family history) จะทำให้ทราบถึงสุขภาพทางกาย สุขภาพจิต ของบุคคลที่อยู่ในครอบครัวของเด็ก และจากประวัติเรื่องสุขภาพของเด็กก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เรารู้เกี่ยวกับอิทธิพลของพันธุกรรมของเด็กกว่าจะทำให้เด็กมีโอกาสพิการทางสมองหรือไม่มีแนวโน้มที่จะเป็นโรคเกี่ยวกับหัวใจ และมีความเจ็บป่วยทางจิตใจหรือไม่

3.2 ประวัติการตั้งครรภ์และการคลอด (Prenatal and birth history) เนื่องจาก การพัฒนาการของมนุษย์จะเริ่มตั้งแต่ในระยะแรกของชีวิต ดังนั้นจึงนับว่า การศึกษาเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น การกินยา การได้รับบาดเจ็บ การขาดอาหาร หรือโรคภัยต่างๆ ของมารดาขณะตั้งครรภ์ทำให้ทราบว่า จะมีผลต่อการพัฒนาการของเด็กได้หรือไม่

3.3 ประวัติการพัฒนาการ (Developmental history) การเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ ของการพัฒนาการของเด็กในอดีตจะมีส่วนช่วยให้เข้าใจปัญหาของเด็กได้ ดังนั้นจึงนับว่า การ ได้ทราบประวัติต่างๆ ของเด็ก นับตั้งแต่การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อของเด็ก ภาษา การพัฒนา การทางกาย การเจ็บป่วย นิสัยในการรับประทานอาหาร การฝึกนั่งกระโถนนั้นมีค่ามากต่อการศึกษา เด็กต่อไป

3.4 ประวัติส่วนตัวและประวัติทางด้านสังคม (Personal and social history) การทราบข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวทางด้านสังคมของเด็กจะช่วยให้แพทย์และครูเข้าใจพฤติกรรม และความต้องการของเด็กมากยิ่งขึ้น เช่นถ้าเรามีข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถ ทักษะ ความ สนใจ ความชอบและไม่ชอบตลอดจนนิสัยในการรับประทานอาหาร การนอนและกิจกรรมการ เล่น จะมีส่วนช่วยให้เข้าใจปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นได้

3.5 ประวัติการศึกษา (Educational history) ประวัติการเรียนตั้งแต่ในระดับ ประถมศึกษาจนกระทั่งถึงปัจจุบันว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเพียงใด จะเป็นข้อมูล ในการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยอาจจะดูจากผลการเรียน หรือระดับของเกรดที่ได้ ระเบียบ สละสม การทดสอบโดยแบบทดสอบมาตรฐาน เพื่อวัดความสนใจและความถนัดพิเศษของเด็ก แต่ละคน

(4) **Experimental Methods** เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการของ เด็กโดยการทดลองเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งวิธีการทดลองนี้สามารถจะศึกษาได้ 2 แบบได้แก่

4.1 Single group Method หมายถึงการศึกษาปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และศึกษา จากเด็กเพียงคนเดียว หรืออาจจะใช้กลุ่มตัวอย่างเพียง 1 กลุ่มเท่านั้น เช่นการทดลองของวัตสัน (Watson) และ เรย์เนอร์ (Rayner, 1920) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ตอบสนองของเด็กทารก โดยที่เขาได้ศึกษาจากทารกเพียงคนเดียว หรือการทดลองความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเองของเด็กอนุบาล

ของ กอร์ดอนและคณะ (Gordon, 1959) โดยการสังเกตจากพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน

4.2 Parallel - group Method หมายถึงการศึกษาปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ โดยอาศัยข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 หรือ 3 กลุ่ม เช่นจากการศึกษาของลิปปีท์ (Lippitt, 1940) ที่ใช้การสังเกตจากกระจกทางเดียว (one-way screen) เพื่อสังเกตพฤติกรรมของเด็กเมื่อเด็กอยู่ในบรรยากาศการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยและเผด็จการ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม การทดลองทั้ง 2 แบบก็ต้องควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ด้วย

(5) **Psychoanalytic Methods** วิธีการทางจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการศึกษาบุคคลที่มีความเจ็บปวดจากความขัดแย้งของตนเองหรือบุคคลที่มีปัญหาทางอารมณ์ซึ่ง แอนนา ฟรอยด์ (Anna Freud, 1928) ได้ชี้ให้เห็นว่าหลักสำคัญของผู้ใหญ่ที่มีอาการทางโรคประสาทนั้น เป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ในอดีตตั้งแต่ยังเป็นเด็ก

วิธีการทางจิตวิเคราะห์จะเน้นในการศึกษาประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคลตั้งแต่ในวัยเด็ก นักจิตวิทยาอาจจะเก็บข้อมูลโดยการจัดกิจกรรมให้เด็กเล่น และสังเกตทั้งภาษาและท่าทางที่เขาแสดงออกมา แล้วนำมาวิเคราะห์พร้อมทั้งแปลผล ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับแรงขับที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่มีปัญหาได้ หรืออาจจะให้เด็กทำแบบทดสอบประเภท Projective Techniques หรือเครื่องมืออย่างอื่นเพื่อค้นหาลักษณะของเด็กร่วมกันก็จะช่วยให้เข้าใจปัญหาของเด็กและผู้ใหญ่ได้

สำหรับวิธีการที่จะใช้สำหรับศึกษาเด็กที่มีความสามารถเป็นพิเศษ หรือเด็กที่มีความจำกัดในด้านความสามารถ หรือเด็กที่มีปัญหานั้น สามารถจะศึกษาได้จาก

(1) **Systematic Observation** จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า สำหรับเด็กพิเศษนั้น ควรจะใช้วิธีการสังเกตเป็นระยะเวลานาน ๆ จะทำให้สังเกตเห็นได้ว่า เด็กเหล่านี้มีระดับวุฒิภาวะแตกต่างจากเด็กปกติที่มีอายุคราวเดียวกันหรือไม่เพียงใด ถึงแม้ว่าจากการสังเกตจะไม่เห็นความแตกต่างอย่างเด่นชัดในทางร่างกาย แต่อาจจะสังเกตเห็นความแตกต่างเด่นชัดในการเล่น หรืออาจจะเรื่องการเรียนในชั้นเรียนก็ได้ เช่น เด็กที่มีปัญหาทางด้านสติปัญญาหรือพวกเด็กปัญญาอ่อน ความสามารถในการอ่าน สะกดคำ การใช้ภาษาและการเรียนคณิตศาสตร์จะมีความยากลำบากในการเรียนมากกว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน และเด็กเรียนช้า เด็กพิการเนื่องมาจากโปลิโอแต่มีระดับสติปัญญายานกลางจะสามารถเข้าใจคำแนะนำต่าง ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเด็กปัญญาอ่อน ดังนั้นเด็กปัญญาอ่อนมักจะเล่นกับเด็กที่อายุน้อยกว่าและหลีกเลี่ยงที่จะเล่นกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน ส่วนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มักจะเป็นเด็กที่เรียนช้าและไม่ตั้งใจเรียน มักจะดูเหมือนกับว่าเป็นเด็กเกียจคร้าน ไม่ค่อยสนใจเรียน ซึ่งความเกียจคร้าน ความไม่ตั้งใจเรียนและความไม่สนใจต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของเด็ก ดังนั้นการเป็นคนช่างสังเกตจะช่วยให้เห็นความแตกต่างของเด็กพิเศษ

เหล่านี้ในเรื่องของด้านสติปัญญา ปัญหาทางด้านภาษาและจะทำให้เข้าใจในปัญหาของเด็กเหล่านั้น ได้ดีขึ้น

(2) **School Records** จากระเบียนสะสมทำให้รู้ข้อมูลว่า เด็กมีปัญหาทางการเรียน หรือความสำเร็จในการเรียนหรือขาดความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ ตลอดจนทำให้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กในห้องเรียน ประวัติสุขภาพ ประวัติครอบครัว รวมทั้งข้อมูลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์มากต่อนักจิตวิทยาประจำโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจปัญหาของเด็กมากขึ้น

(3) **Educational and Psychological Test** การทดสอบทางด้านจิตวิทยาไม่ได้เป็นเรื่องใหม่เพราะจากการวิจัยพบว่า ได้มีการใช้มานานแล้วและมีการสร้างแบบทดสอบมาตรฐานขึ้นเป็นจำนวนมากซึ่งนับว่า มีประโยชน์เป็นอันมากกับเด็กพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของแบบทดสอบทางด้านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน หรือแบบทดสอบวัดทางด้านพัฒนาการทางสมอง เป็นต้น สำหรับแบบทดสอบทางด้านสัมฤทธิ์ผลเป็นการวัดทางด้านความรู้ทั่วไป ความเข้าใจ หรือทักษะเฉพาะด้าน และนิยมใช้วัดเกี่ยวกับวิชาการอ่าน การใช้ภาษา คณิตศาสตร์ การสะกดคำ วิชาวิทยาศาสตร์ ต่อมาได้มีการพัฒนาแบบทดสอบให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ส่วนแบบทดสอบมาตรฐานที่สำคัญคือ The California Achievement Tests, The Cooperative General Culture Tests, The Iowa Educational Development Tests, The Metropolitan Achievement Tests และ The Stanford Achievement Tests และแบบทดสอบที่ใช้วัดระดับสติปัญญาเป็นรายบุคคลสำหรับเด็กที่สำคัญก็คือ The Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC) และแบบทดสอบของ Stanford - Binet แต่อย่างไรก็ตาม นักจิตวิทยาก็ได้พยายามปรับปรุงแบบทดสอบให้เป็นมาตรฐานมากขึ้น เพราะแบบทดสอบทั้ง 2 ชนิดนี้จะมีปัญหาในเรื่องของภาษา พื้นฐานทางการศึกษาและวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นแบบทดสอบที่นิยมใช้กันคือ The Arthur Point Scale of Performance Tests, Carl Hollow Square Scale, Cornell - Coxe Performance Ability Scale & Ferguson Form Boards.

นอกจากนี้นักจิตวิทยาได้พยายามที่จะใช้แบบทดสอบที่วัดเป็นกลุ่มขึ้นเพื่อจะได้ไม่เสียเวลามาก แบบทดสอบที่นิยมใช้คือ Otis Quick - Scoring Alpha Mental Test และ Stanford - Binet.

(4) **Measuring Personality** วิธีการวัดทางด้านบุคลิกภาพมีอยู่ 3 วิธีด้วยกันคือ

1. เครื่องมือทดสอบทางด้านบุคลิกภาพ (Personality inventories)
2. แบบมาตราประเมินค่า (Rating scale)
3. การฉายภาพทางจิต (Projective Techniques)

1. เครื่องมือทดสอบทางด้านบุคลิกภาพ อาจจะเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งสามารถวัดบุคลิกภาพภายนอกรวมทั้งอารมณ์และความรู้สึกที่อยู่ภายในผู้ถูกทดสอบได้ เช่น อาจจะทำให้ผู้ถูกทดสอบตอบว่า ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจก็ได้ ดังตัวอย่าง

– ท่านมักจะวิตกกังวลเกี่ยวกับความโชคร้ายของตนเอง ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ

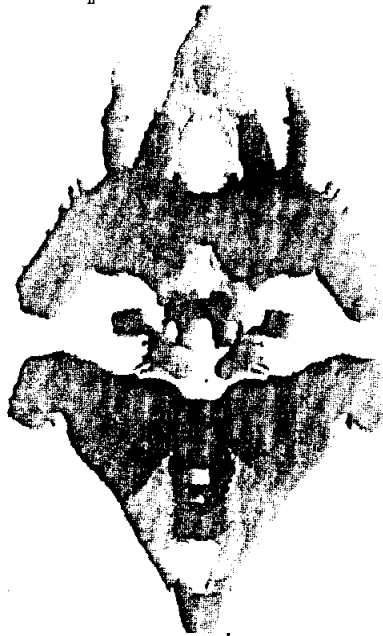
– ท่านเป็นคนร้องไห้ง่าย ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ

ซึ่งแบบทดสอบชนิดนี้มักจะมีข้อลวงเอาไว้ด้วยเพื่อทดสอบว่า ผู้ถูกทดสอบตอบตามความเป็นจริงหรือไม่

แบบทดสอบทางด้านบุคลิกภาพที่นิยมใช้กันมากคือ แบบทดสอบ เอ็ม.เอ็ม.พี.ไอ. (Minnesota Multiphasic Personality Inventory) ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 500 ข้อ

2. แบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ผู้ถูกทดสอบอาจจะประเมินค่าตนเองว่าอยู่ในอันดับใด (rank-order type) เช่นอันดับที่ 1,2,3,... หรือเป็นแบบประเมินตนเองตามลำดับความสำคัญแบบกราฟ (graphic rating scale) เช่นอาจจะเรียงตามลำดับว่า บ่อยที่สุด บ่อย บางครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

3. การฉายภาพทางจิต (Projective Techniques) เป็นวิธีการหลีกเลียงที่จะถามผู้ถูกทดสอบโดยตรงโดยผู้ทดสอบจะใช้วิธีการให้สิ่งเร้ากับผู้ถูกทดสอบเพื่อให้ผู้ถูกทดสอบเกิดการรับรู้และสนองตอบออกมาซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกของผู้ตอบ เทคนิคที่นิยมใช้ก็คือการใช้ Rorschach Ink-Blot Test ซึ่งประกอบด้วยภาพเป็นชุด ๆ แต่ละภาพประกอบด้วยภาพหยดหมึก รูปต่าง ๆ กัน ผู้ถูกทดสอบจะตอบว่า รูปที่เห็นเป็นภาพอะไร หรือภาพนี้มีอะไรเหมือนท่าน ซึ่งผู้ถูกทดสอบจะตอบออกมา แล้วผู้ทำการทดสอบจะแปลความหมายต่อไปดังรูปที่ 1.1

รูปที่ 1.1

The Rorschach Inkblot Test

นอกจากนี้ก็มีเครื่องมือที่เรียกว่า Thematic Apperception Test หรือ TAT ลักษณะของเครื่องมือประกอบด้วยรูปภาพซึ่งมักจะมีรูปคนอยู่ด้วยและให้ผู้ถูกทดสอบได้เล่าเรื่องตามภาพที่เห็น เครื่องมือทดสอบประเภทนี้มักจะใช้ทางด้านคลินิก เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบุคคลที่มีปัญหาด้านการปรับตัวหรือมีลักษณะที่ผิดปกติได้ ดังรูปที่ 1.2

รูปที่ 1.2
Thematic Apperception test
(TAT)

(5) **The Complete-Survey Procedure** เป็นกระบวนการที่ต้องศึกษาโดยทีมผู้ร่วมงานที่มีความสามารถโดยเฉพาะด้านที่จะช่วยชี้ให้เห็นถึงปัญหา โดยปกติเมื่อเด็กเรียนในชั้นเรียน ครูเองก็ทำหน้าที่ที่จะสอดส่อง ดูแลหรือชี้ได้ว่าเด็กคนใดมีความบกพร่องด้านใดแต่มักเป็นไปแบบกว้าง ๆ แต่ถ้าหากว่าเด็กที่มีลักษณะไม่เห็นเด่นชัดก็ไม่สามารถที่จะชี้ให้เห็นว่า มีความพิการหรือบกพร่องทางด้านใด ดังนั้นจึงต้องอาศัยผู้ที่มีความสามารถเฉพาะด้าน

ฟูท และ สเตทเชอร์ (Foote and Stecher, 1953) ได้ใช้วิธีนี้ในการทดสอบเด็กจำนวน 15,000 คนจาก 6 เมืองของรัฐเทนเนสซีเพื่อจะหาผู้ที่มีความพิการทางการได้ยิน และบกพร่อง

ทางการพูดได้โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า Audiometer นอกจากนี้วิธีการนี้ยังสามารถที่จะช่วยชี้ให้เห็นถึงปัญหาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้ด้วย

สรุปได้ว่า วิธีการนี้นับว่ามีประโยชน์สำหรับการตรวจสอบของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาในเรื่องเหล่านี้คือ

1. การตรวจสอบโดยใช้ Audiometer ของเด็กแต่ละคนช่วยให้ค้นพบว่าเด็กมีการสูญเสียการได้ยินขนาด 9 หรือ 10 เดซิเบลได้
2. สามารถชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องทางการเห็นได้
3. สามารถตรวจสอบความบกพร่องทางร่างกายได้
4. สามารถตรวจสอบความบกพร่องทางการพูดของเด็กได้ซึ่งช่วยให้เด็กได้มีการรักษาได้อย่างดีขึ้น

สรุป

- เด็กพิเศษ (Exceptional Children) หมายถึงเด็กที่มีลักษณะการเจริญเติบโตและการพัฒนาการที่แตกต่างไปจากเด็กปกติอย่างเห็นได้เด่นชัดในเรื่องของร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

- สำหรับวิธีการศึกษาเด็กพิเศษนั้นสามารถศึกษาได้ด้วยวิธี ดังนี้.

1. Longitudinal Method เป็นการศึกษาอัตราการพัฒนาการของเด็กแต่ละคนในด้านต่าง ๆ ในระยะเวลายาวนาน เช่น การศึกษาพัฒนาการของเด็กตั้งแต่เด็กอายุ 1 ขวบจนถึง 5 ขวบ เป็นต้น

2. Cross-section เป็นการศึกษาพัฒนาการหรือลักษณะของเด็กเฉพาะลักษณะใดลักษณะหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เช่นการศึกษาทักษะการเขียนของเด็ก เฉพาะอายุ 6 ขวบ เป็นต้น

3. Case Study เป็นการศึกษาเด็กเฉพาะรายบุคคลเพื่อที่จะเข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมและหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

4. Experimental Method เป็นการศึกษาพัฒนาการของเด็กด้วยวิธีการทดลอง

5. Psychoanalytic Method เป็นการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลด้วยวิธีการวิเคราะห์จากประสบการณ์ในอดีตของบุคคลนั้นด้วยเครื่องมือต่าง ๆ

- ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาเด็กพิเศษนั้น อาจจะได้จากการสังเกตที่เป็นระบบ (Systematic Observation) หรือข้อมูลจากระเบียนสะสมของนักเรียน หรือจากแบบทดสอบต่าง ๆ ทางจิตวิทยา ก็ได้

คำถามท้ายบทที่ 1

1. จงอธิบายความหมายของคำว่า “เด็กพิเศษ”
 2. ท่านสามารถศึกษาเด็กพิเศษได้ด้วยวิธีใดบ้าง จงยกตัวอย่างมาสัก 3 วิธี
 3. ท่านเข้าใจว่าการศึกษาคือการศึกษาคือเป็นรายบุคคล (case study) นั้นมีวัตถุประสงค์อะไร และท่านจะมีวิธีดำเนินการศึกษาดังวิธีนี้ได้อย่างไร จงกล่าวมาอย่างคร่าว ๆ
 4. ในการศึกษาเด็กพิเศษนั้นท่านคิดว่าจะสามารถหาข้อมูลจากแหล่งใดได้บ้าง อย่างไร
จงอธิบาย
-